

Шалупенка Н.Я.,
суіскальнік кафедры
сацыялогіі і культуразнаўства

РОЛЯ ТРАДЫЦЫЙ У СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ

Духоўная культура ва ўсе эпохі з'яўлялася важнейшай часткай жыцця чалавецтва. Гістарычны лёс Беларусі склаўся так, што ёй на працягу стагоддзяў давялося не адзін раз зведаць перыяды як магутнасці, росквіту культуры, так і заняпаду адчування нацыянальнай самабытнасці духоўна-культурнай спадчыны беларусаў.

Сёння краіна перажывае этап дзяржаўнага і нацыянальна-культурнага адраджэння. Работа па адраджэнні не можа быць плённай без выкарыстання самабытнай народнай культуры. Ва умовах зрухаў у свядомасці людзей, якія зараз набіраюцца, зусім не выпадковы рост зацікаўленасці народнай спадчынай.

Захаванне і развіццё культурных традыцый народа — адна з найважнейшых задач сучаснай беларускай культуры.

Традыцыі адыгрываюць ролю акумулятара, перадачыка сацыяльнага вопыту. Праз іх кожнае пакаленне аднаўляе сябе, духоўную культуру, перадае вопыт новым пакаленням.

У апошнія гады вядзецца даследчыцкая і арганізацыйная работа ў галіне традыцыйнай харэаграфіі, народных свят, абрадаў, фальклорных традыцый, дэкаратыўнага, рамесніцкага мастацтваў.

Цяпер можна сказаць: сітуацыя ў традыцыйным мастацтве Беларусі разглядаецца на фоне еўрапейскага культурнага ландшафту як адна з унікальных па захаванасці аўтэнтчных формаў. У Беларусі традыцыйнае мастацтва не рэлікт, а жывая з'ява культуры.

Гэта можна прасачыць на прыкладах практычна любога рэгіёна Беларусі. Вось некалькі прыкладаў з жыцця Чэрвеньшчыны.

Шмат вядомых імён дала гэтая зямля беларускай культуры. Мала каму на Беларусі невядомы Станіслаў Манюшка — славуты польскі кампазітар, што нарадзіўся ў фальварку Убель Ігуменскага павета (цяперашні Чэрвеньскі раён), чалавек, які паклаў пачатак беларускаму і польскаму опернаму мастацтву. Ніводзін з тых музыкантаў, што працавалі ў сярэдзіне XIX ст. у Беларусі, не зрабіў настолькі моцнага ўплыву на развіццё музычнага жыцця краіны, як Манюшка. І нікому з сучаснікаў не ўдалося пакінуць такога значнага следу ў гісторыі музычнай культуры Беларусі, як яму.

Стварэнне першых вадэвіляў, музычных камедый, камічных опер Манюшкі звязана з Беларуссю. У сваіх творах кампазітар шырока выкарыстоўваў беларускі музычны фальклор.

У 1857 г. Станіслаў Манюшка пераехаў у Варшаву, дзе заняў пасаду дырыжора і дырэктара Варшаўскага опернага тэатра.

Жывучы ў Варшаве, Манюшка амаль кожны год прыязджаў у Мінск. Гэтыя прыезды кожны раз былі эмацыянальна напоўнены вяртаннем у яго музычную маладосць. Сёння кампазітар ізноў вяртаецца на Радзіму, вяртаецца творамі да нас, тых музычнай, моўнай стыхій, якія спарадзілі іх.

Удзячныя землякі кампазітара зрабілі шмат дзеля ўшанавання яго памяці. У 1969 г. да 150-годдзя з дня нараджэння С.Манюшкі на яго радзіме былі адкрыты музей, помнік-стэла. У 1993 г. адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі ля ўваходу ў памяшканне музея. На сённяшні дзень гэта адзіны ў свеце музей славутага кампазітара. Стала ўжо традыцыяй, што ў дзень нараджэння С.Манюшкі сюды прыязджаюць госці з Польшчы. Яны высока цэняць увагу беларускага народа

да памяці кампазітара. Зварот да гісторыка-культурнай спадчыны С. Манюшкі, такім чынам, садзейнічае збліжэнню і развіццю нацыянальных культур двух народаў-суседзяў.

Род Ельскіх ведаюць не толькі ў Беларусі, але і ў сумежных дзяржавах. Больш таго, вандроўныя сцежкі аднаго з Ельскіх, Канстанціна Міхайлавіча, цягнуцца ажно ў Лацінскую Амерыку. З гэтага роду паходзіць выдатны кампазітар, скрыпач і музыказнаўца Міхаіл Карлавіч Ельскі.

Міхаіл Ельскі — аўтар каля сотні музычных твораў: двух канцэртаў, санаты-фантазіі, скрыпачных і фартэп'янных паланэзаў, мазурак, мініяцюр. Збіраў, запісваў беларускія народныя мелодыі, выкарыстоўваў у сваіх працах. Ён аўтар даследавання "Народныя танцы Мінскай губернии", што не страціла пазнавальнага значэння да нашых дзён.

Аляксандр Карлавіч Ельскі — пісьменнік, гісторык, этнограф, перакладчык і публіцыст, славуты краязнаўца і даследчык нашай мінуўшчыны. У сваім маёнтку Замосце былога Ігуменскага павета ў 1864 г. ён арганізаваў прыватны краязнаўчы музей. Там паступова назапасіліся звыш шасцідзiesiąці карцін, больш дзвюх тысяч гравюр, многа малюнкаў, эскізаў заходнееўрапейскіх, мясцовых мастакоў. У музеі зберагаліся таксама асобныя прадметы, лісты Адама Міцкевіча, Тадэвуша Касцюшкі. Захоўваліся калекцыі фарфору, шкла, слупкіх паясоў, каля дваццаці тысяч аўтаграфіаў, дакументаў (у тым ліку Пятра I, Напалеона, Лютэра, Дж. Вашынгтона, А. Міцкевіча і інш.). Ёсць матэрыялы, што тычыліся паўстання Т. Касцюшкі, паўстанняў 1830—1831, 1863—1864 гг., Айчыннай вайны 1812 г., шмат разнастайных памятак з гісторыі палітычнага, культурнага жыцця Беларусі.

Аляксандрам Ельскім была сабрана таксама багатая бібліятэка. Колькасць кніг, сабраных у ёй, перавышала дзiesiąць тысяч адзінак. Сярод іх былі старадрукі, выданні

XVII ст., амаль усе польскія, літоўска-беларускія хронікі, дыярыушы; бібліяграфічныя даведнікі, энцыклапедыі, атласы, вопісы архіваў і інш.

Рупліва сабраныя і захаваныя А.Ельскім матэрыялы былі патрэбны гісторыкам, этнографам, пісьменнікам, фалькларыстам, краязнаўцам многіх краін свету. Пра гэта сведчыць тое, што ў кнізе наведвальнікаў музея ёсць запісы на рускай, французскай, нямецкай, дацкай і, зразумела, беларускай мовах.

Асабліва шчодра выкарыстоўваў матэрыялы музея сам А.Ельскі. На аснове іх ён напісаў звыш дзесяці тысяч гісторыка-краязнаўчых артыкулаў пра Беларусь.

Падзвіжніцкая культурная праца Аляксандра Ельскага мела шырокі рэзананс у славянскім свеце. Яго імя заўсёды з пашанай згадвалася ў грамадска-культурных колах.

У заключэнне заўважым, што вывучэнне і засваенне гісторыка-культурнай спадчыны з'яўляюцца спрыяльнай глебай для выхавання моладзі.

*Лазарэва С.М.,
суіскальнік кафедры
сацыялогіі і культуразнаўства*

ЗНАЧЭННЕ СПАДЧЫНЫ КІРЫЛЫ ТУРАЎСКАГА Ў АДРАДЖЭННІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

Даследаванні культуры, літаратуры мінулага маюць не толькі тэарэтычнае, але і практычнае значэнне. Яны садзейнічаюць больш глыбокаму асэнсаванню заканамернасцей, вызначэнню перспектывы развіцця культуры і літаратуры сучаснасці і будучыні.

Але да нашага часу беларуская культура як цэласная сістэма, комплекс духоўных, матэрыяльных каштоў-